

2011. DECEMBER 18. VASÁRNAP

1PÉTER 2,11–17

DR. PERES IMRE

^{2,11}Szeretteim, kérlek titeket, mint jövevényeket és idegeneket: tartózkodjatok a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen harcolnak. ^{2,12}Tisztességesen éljetez a pogányok között, hogy ha valamivel rágalmaznak titeket, mint gonosztevőket, a ti jó cselekedeteiteket látva, dicsőítsék Istent a meglátogatás napján.

Engedelmeskedjétek minden emberi rendnek

^{2,13}Engedelmeskedjétek minden emberi rendnek az Úrért, akár a királynak, mint a legfőbb hatalomnak, ^{2,14}akár a helytartóknak, mint akiket ő küld a gonosztevők megbüntetésére és a jót cselekvők megdicsé-
^{2,15}Mert Isten akarata az, hogy jót cselekedve némítsátok el az értelmetlen emberek tudatlanságát, ^{2,16}mint szabadok: nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójául használják, hanem mint Isten szolgálói. ^{2,17}Mindenkinek adjátok meg a tiszteletet, a testvéreket szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

11. vers

Nagyon közvetlen és meleg hangon kezdődik ez a szakasz. A szerző „szeretteinek“ (ἀγαπητοί) nevezi levele olvasóit. Ez azt mutatja, hogy az apostoli egyházban és a posztapostoli korban is az egyházi közösségekben az emberek testvéreknek, ill. kedveseknek nevezhették egymást. Ez nagyon barátságos kapcsolatokra vall, amelyekben igazi szeretet, ragaszkodás és megértő-összetartó hangulat uralkodhatott.

Az apostol úgy definiálja egyháza tagjait, mint akik ebben a világban „jövevények és idegenek“. A két kifejezés (παροικος, παρεπίδημος) szinonima, gazdagabban fejezi ki ugyanazt az állapotot. Nem arról van szó, hogy a keresztyének nem tennének semmit a világhoz, csak mint „ingyen kosztolók“ élnének belőle munka nélkül. Hanem arra utal az apostol, hogy a keresztyének tudják, hogy itt ebben a világban – akár csak az életben – csak átmeneti tartózkodásuk van (Zsid 13,14), ezért maradandóan idekötődni nagy hiba lenne. Miközben azonban itt élnek, szolgálnak, itt áldozzák fel életüket másokért (felebarátaikért), figyelmüket a mennyei haza köti le, ahol polgárjogot nyertek Krisztus által (Fil 3,20). A világban való idegenség gondolata már az Ószövetségben felmerült,¹ és az apostol ezt most újra használja, a korábbi apostoli teológia értelmében.² Ugyanis maga az élet ténylegesen egy átmeneti állapot ebben a világban, ami arra figyelmezteti az embert, hogy túl sok tervet ne képzeljen el, és túl sok reményt ne vessen bele a földi életbe, mert valósággal csak „vándorlás“ az élet, amely egyszer a megérkezés után (a halában) célba jut. A Zsoltárok teológiája erről elég reális és plasztikus képeket fest.³ Ezért annak ellenére, hogy Izrael arra törekedett, hogy itt ezen a földön biztos helye legyen, amelyet Isten ad neki ígéretképpen, és amelyet akár

¹ Vö. 1Krón 29,15; Zsolt 39,13; 119,19.

² Vö. 2Kor 5,6; Zsid 11,13; 1Pt 1,1.

³ Pl. H.-J. KRAUS, *Psalmen*, BK AT XV/1, Neukirchener Verlag, 51978, 455.

„paradicsomnak“ is nevezhet (tejjel és mézzel folyó föld, tudhatta, hogy ez nagyon viszonylagos, és hosszú időt itt nem tölthet senki.⁴

Az apostol most rátér arra, hogy olvasóit keresztyén életvitelre serkentse, főleg a negatív emberi vonásokat kerülve. Ezt sűrítve egyszerűen „testi vágyaknak“ (σαρκικὰ ἐπιθυμίαι) nevezi. Ebben benne van minden negatívum, ami a keresztyén etikai kódexben szerepelhetett. Bizonyára nem arról van szó, hogy a keresztyének a posztapostoli korban abszolút módon az ember testét (mint az élet forrását és hordozóját) ignorálnák, hanem itt abban az etikai értelemben veendő a testre vonatkozó intés, amelynek messzeemenő kihatásai lehetnek az emberi életre.⁵ Ezért jön a figyelmeztetés a testiséggel szembeni óvatosságra. A testi vágyak félrevezető és az emberi életet negatívan befolyásoló veszélye más antik közegből is ismeretes.⁶ A testi vágyak az ember vulgáris, sötét hajlamait hordozzák, amelyek sok rosszat okozhatnak nemcsak kifelé, mások károsítására, hanem az elkövető saját életére nézve is. Ilyeneknek nem lehet helyük a keresztyén közösségekben. Annál inkább, mivel a testi vágyak a lélek/Lélek finom rezgéseit bennünk rombolják, és a lélek (ψυχή) ellen harcolnak (στρατεύομαι). Ezt meg kell gátolni, ezért a keresztyéneknek tudatosan kell tartózkodniuk a testi vágyak előrenyomulásától és dédelgetésétől. A tartózkodást itt a görög ἀπέχεσθαι (ἀπέχομαι) adja vissza. Ez tudatos, visszafogott magatartást jelent. A keresztyének nem élnek ösztönök hullámai alatt, hanem tudatosan Krisztus etikáját követik, amelyben a romboló-zavaró testi vágyaknak nincs helyük. Lehet, hogy a levélíró konkrétabb esetekről is tudhatott olvasói életéből, de itt inkább általánosan fogalmaz, hogy szavai üzenetének minél szélesebb körben lehessen applikációja.

12. vers

A 11-12. verssel az apostol olyan témakört kezd boncolgatni, amelynél – feltehetően - fokozatosan a létező keresztyén „házitáblák“ anyagából merít. Gazdagon használhatja azokat az intelmeket és parenetikus gondolatokat, amelyek itt pl. a keresztyéneknek a pogány világban való tisztességes forgolódására vonatkozik.⁷ Az alaphelyzetet az apostol a „tisztesség“ (ἀναστροφή) szóval határozza meg, ami a klasszikus görögben elsősorban magatartást, forgolódást jelent, de az apostol felfogásában ez a tisztességes életmód kifejezője, mert jónak (καλή) mondja. A keresztyének élete most a pogányok közt folyik. Ez közvetetten arra utal, hogy a levél olvasói ténylegesen a pogány népek tengerében élnek (ἐν τοῖς ἔθνεσιν), a diaszpórában. A környezet azonban gyakran eléggé ellenséges volt, és gyanúsán fogadta a keresztyének jelenlétét. Sőt, rágalmakat is terjesztett (καταλαλοῦσιν) róluk. A rágalmak egyik fajtája az lehetett, hogy a keresztyének gonosztevők (κακοποιός). Ilyen vádak vagy inkább rágalmakat lehet olvasni pl. Tacitusnál vagy Suetoniusnál is.⁸ Ezzel szemben védekezni úgy lehet – mondja az apostol, hogy a keresztyének nemcsak beszélni fognak a tisztességről, hanem elsősorban jót fognak tenni, a kívülállók irányában is. Meggyőzheti őket a keresztyének ártatlanságáról és jó modoráról, ha látni fogják jó cselekedeteiket.⁹ Itt tehát a ἔργα καλά-nak semmilyen üdvhozó vagy eszkatológiai érdemszerző értéke nincsen, hanem csakis prezentációs jellege, amivel megállíthatják a pogányokat a gyalázkodásban. Sőt, ennek még olyan további hatása is lehet, hogy ennek láttán a pogányok tetszőlegesen fognak viszonyulni a keresztyének Istenéhez, és áldani fogják őt. Persze, ezt a helyzetet nem lehet túl optimalizálni, de naivnak sem kell tartanunk a levél szerzőjét, hogyha azt gondolja, hogy a keresztyénség komolyabb misszió nélkül is magához fordítja a pogány világot. Tény, hogy a pogányok közt megtérések voltak, és az egyház expanzivitása a posztapostoli korban egyre láthatóbb volt, de ennek pontos mozdulatait nehéz definiálni, és részletekbe menően feltárni. Az apostol úgy gondolja, hogy Isten is „besegít“ ebben, amikor olyan időt hoz a pogányokra (háborúk, földrengések, természeti katasztrófák, járványok stb.), amelyek amolyan „meglátogatások“, vagyis szenvedések és szorongattatások, amelyek hatására sok ember elveszti eddigi magabiztoságát, amelyet önmagában vagy a pogány kultuszokban érzett, és Istenhez fordul, aki megsegíti őt,¹⁰ és akit

⁴ Vö. 3Móz 25,23.

⁵ A „testet“ (σάρξ) az apostoli teológia, főleg annak páli irányzata, kapcsolatban látja a bűnnel és az Isten ellenes hatalmakkal, amelyek éppen a testen keresztül érvényesítik lázadó, romboló hatásukat. Aki ennek enged, zavaró életet él, és nemcsak a gyülekezeten belül, de a kívüllágnak is rossz jelzést ad a keresztyén életvitelről.

⁶ Szinte minden komolyabb (görög-hellenista, zsidó, keresztyén) közegben lehetett találkozni a lélek/szellem és test-testiség közti feszültségről (vö. 1Pt 1,9).

⁷ Úgy tűnik, hogy erre az apostoli egyháznak nagy gondja volt, ahogy erről több újszövetségi iratból is értesülünk (pl. Róma 12,17-18; 1Kor 10,32; Fil 2,15; Kol 4,5; Jk 3,13). Ez érthető, hiszen pont a kívülállók szembeni magatartást igazolhatta a legjobban, hogy a keresztyének milyen tisztán és fegyelmezetten élnek.

⁸ Tacitus, *Ann.*, 15,44; Suetonius, *Claudius* 25 és *Nero* 16. Tertulianus még olyan vádakról is tud, hogy a keresztyének kannibalizmust is végeznek (emberi hullát esznek): A. R. C. LEANNEY, *The Letters of Peter and Jude*, CBC, Cambridge, University Press, 1967, 34-35.

⁹ Vö. pl. 1Pt 3,2; Róma 12,17-18; 1Kor 10,32-33; Fil 2,15; Kol 4,5; Jk 3,13.

¹⁰ Vö. Jób 5,16-20; Zsolt 34,16-21.

majd dicsőít. Nincs kizárva, hogy az apostol a „meglátogatás napja“ (ἡμέρα ἐπισκοπῆς) alatt egészen eszkatologikus, vagy akár apokaliptikus eseményekre gondolhatott.¹¹

13–14. vers

A keresztyének helyzete a világban elsősorban az Úrtól függ. A páli teológia szerint Krisztus az egyház Feje és Úra. Itt az apostol arra int, hogy mivel attól is függ, hogy a keresztyének hogyan forgolódnak a világban (társadalomban), fontos respektálniuk az adott társadalomnak a rendjét, hogy békés életet élhessenek. Az egyik jelző itt az engedelmes alávetetés (ὑποτάσσομαι), ami a keresztyének engedelmességére vonatkozik a római vagy helyi hatóságok előtt. A másik jelző pedig a κτίσις, ami a hatóságok által alkotott vagy törvénybe iktatott rendeletekre utal.¹² Ez által egy igazgatási intézményt hoztak létre, amely fenntartja a társadalmi életet. És ennek a keresztyéneknek is alá kell vetniük magukat. Nem minden emberi-hatósági rendelet jó. De hát a keresztyéneknek nem volt lehetőségük saját akaratuk szerint irányítani a társadalmat. Ezt Isten a királyra (βασιλεύς) bízta, ami itt bizonyára a római császárra értendő, mint a jogalkotás legfőbb képviselőjére. Ehhez társul egy másik jelző is, amely valószínűleg a helyi uralkodókra vagy hivatalnokokra (közigazgatási tisztviselő) vonatkozhatott (ἡγεμῶν), akiket a császár nevezett ki, és akik ugyanúgy engedelmességet követeltek. Bizonyára az apostol előtt ismeretes lehetett, hogy akkoriban a fanatikus zsidó zélóták ezzel nem értettek egyet, és háborúba kergették az országukat, amiből nagyon csonkán került ki, ők maguk is ebbe pusztultak bele, sok ártatlan embernek a halálát okozva.¹³ A keresztyéneknek nem volt tanácsos erre az útra térni. Ez talán nem is volt kísértés, mert az apostoli teológia kezdettől fogva – Jézus tanításának értelmében – messzemenő lojalitást tanúsított az állami hatóságok iránt.¹⁴ Ezért az engedelmességre való felhívás a hatóságok iránt olyan legyen, hogy ne essék nehezükre, hanem vállalják azt az Úrért (διὰ τὸν κύριον).

15–16. vers

Az apostol szerint a keresztyének nem élhetnek úgy a világban, hogy közben békétlenséget szítanak, vagy szabados életet folytatnak. Krisztus követőinek jól kell cselekedniük. Ez Isten akarata, ami általánosan minden hívőre kötelező. Lehet Istennek valakire nézve speciális akarata is, ami az ő sorsával való különös célra vonatkozik,¹⁵ de ez nem oldja fel azt az általánosat, ami vonatkozik mindarra, ami jó, szép és tökéletes (Róma 12,1-12). Ezek között pedig Isten akarata cselekedni a jót (ἀγαθοποιέω), és engedelmeskedni a közrendnek, tekintettel a környezetre. Ez azért is mutatkozott szükségesnek, mert mivel a keresztyéneket sok rágalommal illették, fontos volt, hogy a közvetlen érintkezésben szép életvitelükkel ezeket a rágalmakat eloszlassák. Az apostol szerint a jó cselekedetekkel el lehet némítani (φιμώω) az értelmetlen buta emberek tudatlanságát. Igaz, hogy az értelmetlen ostoba emberek (ἄφρων) ez által nem lesznek okosabbak vagy civilizáltabbak, de legalább a keresztyének elleni támadásban nem lesz érvük. De a keresztyéneknek akkor is, mint Isten szolgálójának (δοῦλοι θεοῦ) tisztességgel kell viselkedniük, mint akik szabadok arra, hogy ezt önként, szívből megtehetik. Sőt meg is kell tenniük. Valószínű, hogy az apostol környezetében lehettek emberek és esetek, amikor pl. a hivatalban levő vezetők, vagy a hozzájuk/alájuk tartozó emberek pozíciójukkal, vagyis hivatali erejükkel fogva szabadságukkal (lehetőségeikkel?) visszaéltek. Hatalmat élvezve gonoszságokat műveltek: másokat jogtalanul bántalmazva, megalázva, kisémmizve, önmagukat dicsőít(et)ve, mérhetetlenül lopva és gazdagodva, erkölcstelenül duhajkodva,¹⁶ stb. A pozíció ezt számukra lehetővé tette – egy ideig. Tudunk azonban arról is, hogy olykor a nagy szabadságot élvező helytartókat, akik hatalmukat a gonoszság takarójául (ἐπικάλυμμα) használták, a császár vagy szenátus visszahívta, esetleg meg is büntette.¹⁷ Az apostol békés útra akarja terelgetni keresztyéneit, ezért kéri és inti őket, hogy jól cselekedve éljenek Isten szolgálóiként.

¹¹ Vö. pl. Ézs 10,3; Mík 7,10; ethHen 96,2.8: Norbert BROX, *Der erste Petrusbrief*, EKK XXI, Benzinger-Neukirchener, 1979, 115; W. SCHRAGE, *Der erste Petrusbrief*, in: H.BALZ-W.SCHRAGE: *Die Briefe des Jakobus, Petrus, Johannes und Judas*, NTD 10, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1985, 89.

¹² Szó szerint: alkotásukra, (törvényi erejű) „teremtésükre“.

¹³ A. R.C. LEANNEY, *The Letters of Peter and Jude*, 36.

¹⁴ Vö. Róma 13,1-7; Tít 3,1.

¹⁵ Vö. pl. a próféták életét, és már az anyaméhben való kiválasztását (Jób 10,8-12; Zsolt 139,15-16; Jer 1,5; Gal 1,5).

¹⁶ Némely kutató csak bizonyos szabadosokra gondol, akik mint libertinisták abszolút szabad erkölcstelen életet éltek. A szabadság (ἐλευθερία) hirdetői voltak.

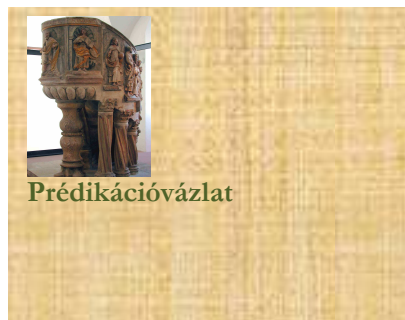
¹⁷ Ilyen sorsra került Pilátus is, akit sok palesztinai kegyetlenkedése és panasz miatt - beleértve a császár elleni összeesküvésben való részvétele miatt is - a császár visszahívott és száműzetésbe küldött. Ott halt meg, öngyilkosságban, félkegyelmű állapotban, amibe (az apokrif irat szerint) a Jézus-ügyre vonatkozó zavaros gondolatai kergették.

17. vers

A 17. versben megfogalmazottak szép felhívások a rendezett keresztyén életvitelre. Az intelmek négy irányba mutatnak: 1. Az emberek irányában mindenkinek meg kell adni a tiszteletet és megbecsülést (τιμάω). Ez a magatartás a kívülálló irányába mutat. 2. A keresztyén közösségen belül a testvéreket szeretni kell – nem emberi, hanem krisztusi szeretettel (ἀγαπάω), mert testvérek (ἀδελφότης) ők. 3. Az Isten iránt félelmet (φοβέομαι) kell tanúsítani, mert egyedül őtőle kell félni. 4. A királyt pedig tisztelni kell (τιμάω).¹⁸

Ezek a területek nagyjából átfogják az emberi közösségi életnek a legfontosabb szféráit. Igaz, hogy pl. itt a szerző a családi vagy házasséletről nem említ. De ez már zártabb belső kör, ezért most nem erre figyel. Nemsoká azonban majd erre is rátér (1Pt 3,1-7). A felsoroltakból kitűnik, hogy az apostol különbséget tesz az abszolút isteni tekintély és az emberek iránti tisztelet között. A keresztyének igazán csak Istennek hajtának fejet, de az embereket tisztelik, és jót tesznek velük, azonban isteni tekintély nekik nem jár. Lehet, hogy itt az apostol rejtetten polemizál és védi keresztyéneit, hogy figyelmesek legyenek és időben észrevegyék, hogy kinek mi jár és kinek mi nem jár? Lehet. De a felsorolt felhívások nélkül is alapvető etikai és hitbeli keresztyén magatartás alapkövei.

¹⁸ Ez a felhívás már némileg eltér a Péld 24,21-ben leírtaktól. Érthető is, hiszen azóta a társadalmi és vallási helyzet is változott.

Prédikációvázlat

1. A test és lélek örök harca egymással

A test és lélek örök harcosok maradnak, mert ez is, az is az ember egész szívét-életét szeretné birtokolni. A test fegyverei a vágyak, a lélek fegyverei pl. a jó cselekedetek. Egy szívben mindkét indulatot egyszerre hordozni lehetetlen. Jó oda (annak oldalára) állni, akit szeretünk és pártolunk. Így a győzelem is könnyebb lehet. De túl sok naiv reményt nem szabad közel engedni szívünkhöz, mert a test hamar elámít bennünket. Naponta fel kell venni vele a harcot, és naponta vissza kell szorítani. S mire végleg elkészülnénk vele, és nyomásától felszabadulnánk, íme, észrevétlenül elfogy a földi időnk.

2. A test harca

A test a lélek ellen hadakozik – micsoda küzdelem. Ha győz a test, meghal a lélek, ha győz a lélek, igazi (azaz: szolgáló, önfeláldozó, közhasznos, hálaadó, majd örök) életre támadhat a test. Mégis elkövet mindent, hogy ne így legyen – hogy halált hozó fullánkja gyötörjön szüntelen. Nagyon ravaszul teszi ezt, és talán sose fog ki eszközeiből. Egyszer jön csiklandozó csábításokkal és kísértésekkel, hogy elaltassa, majd megölje bennünk a lelket, az Életet. Majd ugyanezzel a szándékkal leállítja a vágyakat, hogy tövist fúrjon a lélekbe, és gyötrelmet (pánikot) hozzon ránk, hogy mit tegyünk ezzel. Majd egészségi fájdalmakat és meglepetéseket okoz, hogy depresszióba kergesse a lelket az elmúlás veszélyével. Majd a halál eszközét is megragadja, hogy ezzel üsse ki a lelket, és mint testetlen alakot elúzza létünkéből. De a végsőkéig ezt nem művelheti velünk. Lesz, Aki az utolsó napon újra összerak minket (Ez 37), hogy más testtel, új létben támadjunk fel az örök életre.

3. A rágalmak elleni küzdelem

Nehéz védekezni a rágalmak ellen, főleg ha valaki szándékosan terjeszt rossz híreket. Néha féligazságok elferdítve, néha puszta kitalációk állnak a rágalmak mögött. Sok embernek, családnak vagy gyülekezetnek az életét meg lehet vele keseríteni, és akár tönkre is tenni. A késő (mégis)igazság reménye gyenge orvosság a jelenben tapasztalt rágalmak megalázó, fájó sebei ellen. A rágalmakat ezért legjobb azonnal eloszlatni, visszaverni, - ha van rá mód, ami sajnos nem mindig akad. De soha nem lehet a rágalmak ellen ellenrágalmakkal küzdeni! A hívő embereknek csak tiszta (tisztességes) fegyvereket szabad használni. A legélesebb és leghatékonyabb fegyverünk a szeretet – és a belőle fakadó jó cselekedetek. Ez ellen nincs védelem. Nem árt senkinek, és közben gyógyít sebeket, tisztít emlékeket, leleplez indulatokat, és lefegyverzi a bosszúvágyakat. Csak egy „előnytelenége” van: többnyire hosszútávon hat. Mert sok balszem kell a rágalmazó ember szemére és szívére, hogy jól lásson és másképp (gyűlölet és irigység nélkül) érezzen. De az idő a szeretetnek dolgozik.

4. A rendnek is az ÚR az alkotója

Minden emberi együttélés rendet követel. Nem lehet rend nélkül élni. Igaz, vannak olyan emberi rendek és szabályok, amelyek túl szigorúak, lélekfojtogatók vagy testgyilkolók. És vannak rendek, amelyek túl szabadok, liberálisak, amelyek sok helyet adnak a bűnnek és felelőtlenségnek. Ritkán van úgy, hogy a keresztyének válogathatnak a rendek között: többnyire azt kell élni és betartani, ami akkor hatályban van. Azonban nem jó, ha mindig csak prüszkölünk, és ellene tiltakozunk, mint ahogy az sem, ha a nyereség vágyának behódolunk. A keresztyén ember a rendnek és hatalomnak is csak olyan módon engedelmességhat, ahogy az Úrnak: független tőle, és mégis szolgálja, tiszteli – de nem ő maga miatt, hanem az Úrért. Mert a rendnek is az Úr az alkotója, ezért nem az embernek, hanem az Úrnak hajtunk fejet engedelmesen.